

Nomen est omen

Nevünkben a végzetünk – tartja a régi latin mondás. A nyelvészet ágai közül a névtan, a nevek magyarázatával, eredetével foglalkozó szakterület a legnépszerűbb. Kit ne érdekelne, honnan ered a neve? Hányan töprengenek gyermekük születése előtt, hogy milyen keresztnevet adjanak majd az újszülöttnak. A gondosabbak ízelgetik, hogy a családnév és a keresztnév hogy fog hangzani együtt. A mai kételemű névrendszerünk kialakulását a 16. század elejére tehetjük. Egyesek azt gondolják, hogy a népesség szaporodása következtében jött létre a pontosabb megkülönböztetés igénye. Mások úgy vélik, hogy a szentek neveinek divatja által kiszorított névbeli sokféleséget és tarkaságot kellett a vezetéknevekkel pótolni, hiszen megsokszorozódott az ugyanolyan helységben lakó Istvánok, Péterek, Katalinok, no meg Erzsébetek száma, és ezért vált szükségessé még egy jegy hozzáadása a névhez. Ismét mások család-érdekvédelmi és vagyoni jogi indítékokra gyanakszanak, az akkoriban fontos örökösödési rendre.

A nagyközönség igényét felismerve az utóbbi évtizedben jó néhány magyar kézikönyv, szótár, ismeretterjesztő munka jelent meg a nevekről. Kálmán Béla *A nevek világa* című kis könyve örök sláger 1967-es első megjelenése óta. Ugyancsak sok család könyvespolcán megtalálható Ladó János 1971-es *Magyar utónévkönyve*. A könyvben 875 női és 932 férfinev szerepel külön nemek szerinti megosztásban. Egy-egy névalak mellett a név jelentése, eredete, névnapjai, becéző alakja, valamint rokon nevei is olvashatók.

A keresztségben a megkeresztelt védőszentet is kap, legtöbbször a nevével megegyező nevű szent embert. Azonban sok magyar név létezik, melyet nem visel egyetlen szent sem, például: *Ákos, Koppány, Zsolt*. Ilyenkor a katolikus egyház önkényesen választ ki egy szentet és javasol védőszentnek. Ezt a javaslatgyűjteményt Fekete Antal piarista szerzetes tanár állította össze *Keresztneveink, védőszentjeink* címmel, és jelentette meg először 1973-ban a Szent István Kiadónál.

Kázmér Miklós több évtizedes munkával gyűjtötte össze ősi családneveinket, majd adta közre *Régi magyar családnevek szótára* címmel, húsz évvel ezelőtt 1993-ban. A nagy gyűjteményből megtudjuk, hogy a régi harci eszközök nevéből alakult családnevek száma sem csekély: *Buzogányos, Csákányos, Csiszár, Dárdás, Fegyveres, Fokos, Gerely, Handzsáros, Íjgyártó, Kardos, Kardhordó, Kard-*

verő, Kopjás, Nyílgyártó, Pajzsgyártó, Parittyás, Páncélgyártó, Pika, Puskás, Szablya, Szekerce, Tőrös, Vértes.

A Tinta Könyvkiadó bátorságára vall, hogy a számos, ma is piacon lévő névtani kézikönyv mellé az utóbbi években neves szerzők tollából megjelentette a *Családnevek enciklopédiáját* és a *Keresztnevek enciklopédiáját*. Ezekben a kiadványokban igen széleskörű ismeretre tehetnek szert az érdeklődők. Megtudhatjuk, hogy a mai magyar férfi keresztnevek eredete sokféle. Vázlatosan, néhány példával szemléltetve. Latin: *Márton, Olivér, Szilveszter*; magyar: *Gyula, Szabolcs, Zsolt*; germán: *Henrik, Norbert, Ottó*; bibliai: *Benjamin, Gábor, Tamás*; görög: *Dénes, Gergely, Kristóf*; török: *Ákos, Jenő, Károly, Zoltán*; szláv: *László*.

Ugyanilyen sokféle a magyar női nevek forrása. Latin: *Diána, Júlia, Klaudia*; görög: *Angéla, Margit*; magyar: *Etelka, Hajnalka, Ibolya*; germán: *Erika, Kinga, Olga*; bibliai: *Eszter, Mária, Sára*; francia: *Adrienn, Bernadett, Evelin*; olasz: *Bettina, Bianka, Nikoletta*; angol: *Kitti, Vivien*; török: *Réka, Sarolta*.

A két enciklopédiában nyelvünk olyan érdekességeiről olvashatunk, mint az, hogy a keresztnevek számos közszóba is beépültek. Pl: *ádámcsutka, aranka, atilla, ferencjóska, gergelynaptár, gregorián énekek, jánospohár, kálmánkörte, katicabogár, kelfeljancsi, margaréta, szentjánosáldás, vilmoskörte*.

A leggyakoribb mai magyar családnév a *Nagy*. A gyakorisági sorrend és a viselőik száma: 1. *Nagy* 242 000; 2. *Kovács* 223 000; 3. *Tóth* 223 000; 4. *Szabó* 216 000; 5. *Horváth* 203.000; 6. *Kiss* 167.000; 7. *Varga* 140 000; 8. *Molnár* 109.000; 9. *Németh* 97 000; 10. *Balogh* 97 000.

A családneveink egy régi, mára már letűnt világ lenyomatát is őrzik. Például az olajütés ősi mesterség nyomát a következő családnevek őrzik: *Bakos, Olaj, Olajcsináló, Olajgyártó, Olajos, Olajütő, Olajverő, Ütő, Verő*.

A fából készült tárolóedények készítőnek foglalkozása is számos névben megőrződött: *Bodnár, Hordó, Hordógyártó, Hordós, Hordóverő, Kádár, Kádas, Karika, Karikás, Pintér, Vedergyártó, Vedres*.

A nagy munkaerő-vándorlással, a globalizációval mindnyájunk környezetében gyakran eddig soha nem hallott nevet viselő távoli világok szülőttei jelennek meg. Az ilyen új nevek szótárba szerkesztése a következő generáció feladata.